

Історія

Історик з чіткою державницькою позицією

Так про Мирона Кордубу, історика, громадського і державного діяча, вчителя і наставника, говорили сучасники та найрідніші люди. Він не зраджував своїх переконань ні за яких обставин, а його наукова і популярно-ризаторська діяльність стала міцним підґрунтям українсько-польського порозуміння у XX ст. На жаль, ми згадуємо про М. Кордубу тільки з нагоди його дня народження (2 березня, 1876 р.) чи інших пам'ятних дат.

міжнародний науковий рівень та, що найголовніше, розпочинається і його співпраця з українським еміграційним середовищем, і діяльність у напрямку польсько-українського порозуміння, особливо на історичній площині.

З викладанням у стінах Варшавського університету такого предмета, як історія України, виникали певні труднощі. Польські слухачі його бойкотували, а серед українців переважали студенти факультету православного богослов'я, для яких ці заняття були не обов'язкові. Серед небагатьох польських учнів М. Кордуби був Єжи Гедройць – один із найяскравіших представників польської інтелектуальної еліти II пол. XX ст., головний редактор паризького часопису «Культура», автор численних публікацій про польсько-українські відносини і порозуміння обох народів.

Завдяки спілкуванню з представниками української еміграції та польською політичною і науковою елітою вченому вдалося налагодити контакти з тими польськими інтелектуалістами, які тою чи іншою мірою виступали за діалог з українцями. Визначальною в цьому плані стала його участь у двохсторонніх проектах Комісії з дослідження українсько-польських проблем, що діяла при Українському науковому інституті (УНІ) у Варшаві від 1930 р., та часописі «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (ВПУ).

Протягом 1930-х рр. М. Кордуба був активним діячем УНІ, зокрема, Комісії

і польські вчені (понад 50 осіб). Комісія працювала у двох секціях – історичній та мовознавчо-філологічній. Кожна секція проводила 3–4 засідання на рік. Одним з найактивніших учасників історичної секції був М. Кордуба, який пропонував для обговорення власні розвідки, а також представляв дослідження інших учених.

Ще одним тогочасним проектом, покликаним зближувати позиції польської та української сторін, був часопис «ВПУ», що постав у рамках діяльності Східного інституту з завданням зацікавити польське суспільство справами Сходу та Азії. Утворено 8 червня 1933 р. Польсько-українське товариство з метою «роботи над поглибленням та розбудовою зближення польсько-українського», яку й перейняло видавництво «ВПУ». За задумом засновників часопису, він мав бути спільною справою представників обох народів, місцем обміну думками щодо українсько-польських взаємин. У ньому публікувалися праці українських і польських авторів, які були представниками різних ідеологічних і політичних поглядів, що іноді й не збігалися з головною редакційною лінією часопису.

У Варшаві М. Кордуба перебував до середини 1940 р., а після закриття німецькою окупаційною владою Варшавського університету й УНІ, змушений був переїхати до Холма, де викладав історію в українській гімназії до грудня 1941 р. Далі було повернення по Львову

У післявоєнні роки радянська влада почала активно критикувати наукову спадщину М. Грушевського та його історичну концепцію. Від учнів і послідовників школи Грушевського вимагали зрестися й засудити свого вчителя. М. Кордуба відмовився це робити, навіпаки, виголосив доповідь «Михайло Грушевський як дослідник княжої доби в історії України». Він характеризував свого вчителя як великого історика, наголошуючи, що кожна цивілізована нація гордилася б таким ученим.

М. Кордубу звинуватили в тому, що він не хоче порвати з націоналістичними концепціями і покаятися. «Пам'ятаю, що в коридорі стояли готові мішки з валіанками і фуфайками, а також необхідний резерв харчів, – писав у спогадах про діда Борис Білинський. – Все було готове до депортації. Невпевність у майбутньому, чекування на роботу, усвідомлення того, що таких відважних учинків радянська влада не прощає, – все це привело до логічного кінця. 30 квітня 1947 р. на робочому місці у бібліотеці ім. Василя Стефаника у нього стався інсульт». А через два дні професор помер.

Після себе Мирон Кордуба залишив понад 500 наукових праць, виданих не тільки в Україні, а й у Франції, Польщі, Німеччині. Та не лише науковим доробком запам'ятовувався професор, а й тим, що не зраджував своїх ідеалів ні за яких обставин, послідовно відстоював та пропагував історичне право

Фото з Вікіпедії

Мирон Кордуба народився в сім'ї греко-католицького священика. Навчався на філософському факультеті Львівського університету. Зі студентських років зблизився з Михайлом Грушевським, який став для нього не лише наставником, а й другом. Наприкінці XIX ст. М. Кордуба продовжив навчання у Відні, де вивчав політичну історію. Саме в австрійській столиці він долучився до українського студентського руху й увійшов до товариства «Січ», найстаршої та найчисельнішої на той час української студентської організації за кордоном.

Повернувшись на початку XX ст. додому, М. Кордуба викладав у гімназіях і вищих навчальних закладах у Чернівцях, а в 20-ті рр. – у Львові. У цей час відбувається його становлення як науковця. Він налагоджує контакти з місцевою творчою інтелігенцією та науковими колами, стає, зокрема, співзасновником і деканом філософського факультету Українського таємного університету у Львові.

Один з найбільш плідних періодів припадає на 1929–1939 рр., як уже досить відомому на той час професорові запропонували місце у Варшавсько-

силь відомому на той час професорові запропонували місце у Варшавському університеті. Тут він викладає історію України. Крім того, виходить на

Протягом 1930-х рр. М. Кордуба був активним діячем УНІ, зокрема, Комісії з дослідження українсько-польських проблем, у якій брали участь українські

«Київський Ікар»

Фото з Вікіпедії

Так ще за життя називали одного з найвидатніших хореографів ХХ ст. — Сержа Лифаря, киянина, який навіть за кордоном пам'ятав про своє коріння. Його творчість — уся епоха в балетному мистецтві Європи. Та на Батьківщині, на жаль, про нього відомо небагато.

Народився Серж Лифар 15 квітня 1905 р. на передмісті Києва. Походив з української дворянської родини. Батько — Михайло Лифар, чиновник водного та лісового господарства, магі — Софія Марченко, дочка багатого землевласника Канівського повіту.

торію в українській гімназії до грудня 1941 р. Далі було повернення до Львова і праця в університеті. Талегим цей період для вченого і його родини не став.

обрядів, у які він змалку закохався, живучи влітку в маєтку свого дідуся в Канівському повіті, на березі Дніпра. Якось на спектакль у Гранд-опері (Париж) С. Лифар прийшов у вишиванці і з гордістю заявив, що він козацького роду.

Найбільше враження на молодого Сергія зробили революційні події. Саме через неспокійну ситуацію у столиці йому довелося на деякий час перервати навчання. Він 1920 р. склав офіційні іспити за VI клас. Картини революційного Києва назавжди викарбувалися в пам'яті юнака. Пізніше у своїх спогадах він напише: «Розташований у прикордонній зоні між двома Росіями, роздиртими ненавистю й розпачем, Київ за два роки вісімнадцять разів міняв господарів — то червоних, то білих.

Улітку 1919 р. там запанував найчорніший терор. Мене, тоді підлітка, приголомшили жорстокі сцени, які стали буденними. Солдати відлучували мене за те, що я носив кашкет з емблемою свого ліцею. Навколо нас підпалювали будинки, вбивали заложників, зніжені тортуррами трупи кидали на вантажівки, мов забиту худобу. У мені вирвало нестримне обурення».

В ці революційні роки доля звела Сергія з Броніславою Ніжинською, яка керувала студією балетної хореографії при Київській опері. Вступ у балетну студію Б. Ніжинської 1921 р. визначив подальшу долю Лифаря. На запрошення Сергія 1922 р. нелегально перетнув кордон і через Варшаву дістався до Парижа. Там Лифар 1929 р. очолив балет-

за яких обставин, послідовно відстоював та пропагував історичне право українського народу на власне державотворення. ■

ну трупу в «Гранд-опері». Він дебютував як балетмейстер новою версією «Байки про лисицю, півня, kota і барана» Ігоря Стравінського, а 1932 р. поставив свій перший ліричний балет «На Дніпрі». Невдовзі балетна трупа «Grand Opera» стала однією з провідних у Західній Європі. Основний здобуток Сержа Лифаря полягав у тому, що він, по суті, відродив французький балет, його репертуар, трупу, школу. Він став основоположником нового напрямку в балеті — неокласицизму.

Не стали на заваді творчому поступові ні війна, ні важкі післявоєнні роки. Лифар упевнено продовжував свій шлях. Загалом, працював у паризькій «Grand Opera» більше як 25 років, поставив 200 балетів, сам танцював у них. Найбільш відомий його образ у балеті — це образ Ікара. Як запрошений хореограф він ставив спектаклі і в інших театрах Франції та за кордоном.

Ім'я генія балету Сержа Лифаря повернулося в Україну лише в середині 1990-х років. Не останню роль у цьому відіграла його вдова, графиня Лілланд'Алефельдт. Вона передала українським музеям особисті речі чоловіка, його творчі матеріали, нагороди тощо. З нагоди 90-річчя з дня народження митця у Києві 1994 р. започатковано Міжнародний конкурс балету ім. С. Лифаря. Від 1995 р. у Києві проводиться також Міжнародний фестиваль танцю «Серж Лифар де ля Данс». ■

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК